СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДИЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

РІК XXXIII. Ч. 201. Джерзи Сити, Н. Дж., субота, 29. серпня, 1925. VOL. XXXIII. No. 201. Jersey City, N. J. Saturday, August 29. 1925. THREE CENTS

переговори зірвані. - ...райк заряджений.

...Я, ПА., 27. серпня. — Уряд майнерської юнії видав д... ...в твердого вугля заяву, що всякі переговори в справі нового контракту не довели до ніякого наслідку, і тому майнери мусять вийти дня 1. вересня на страйк.

Страйк почнеться в опівночи з 31. серпня на 1. вересня. В ту годину покинуть працю 158,000 робітників. Покищо не пороблено навіть ніяких заходів щодо удержання майн в порядку на час страйку, бо представники властителів не просили юнії о конференцію в сій справі, як се звичайно водиться.

Представники властителів у своїй публичній заяві вдають, що вони дуже здивовані заряджeннем страйку. Вони остерігають майнерів перед страйком, через котрий майнери будуть тратити в день коло 1 міліон долярів.

САМОГУБСТВО ДЕНТИСТА, ОБЖАЛОВАНОГО ЗА ВБИЙСТВО.

ЛОС АНДЖЕЛЕС, Каліфорнія, 27. серпня. — В місцевій вязниці поповнив самовбийство через повішенне др. Томас Янг, котрий ждав тут суда, обжалований за вбийство своєї жінки, яку він мав вбити ґазом й поховати в керниці.

ПЕРЕПЛИЛИ ОКЕАН ВІТРИЛЬНИМ КОРАБЛЕМ.

НЮ ЙОРК, 27. серпня. — До сього порту завитав нині невеличкий корабель Фарлянет, котрий переїхав Атлянтійський океан, хоча має самий 12 тон містоти та 45 стіп довжини.

На ньому приїхало трох норвежських моряків, котрі хотіли світови доказати, що нинішні Норвезці не гірші моряки, як були їх прадіди. Вони їхали через океан 73 дні. По дорозі їм нестало раз солодкої води, і вони доповняли її припаси, ловлячи дощ у вітрила.

Приїзджають вони на свято приїзду перших Норвежців до Злучених Держав сто літ тому назад, і по святі вертають назад до Норвеґії на своїм кораблику.

ЗУДАРЕННЄ ЛІТАКІВ У ВОЗДУСІ.

ШИКАҐО, Илинойс, 27. серпня. — Над летничим почтовим полем у Мейвуді зударилися зі собою два літаки. Один з них, на котрому сиділо двох людий, вибух у воздусі й згорів, вбиваючи обох летунів; пільотови другого вдалося осісти на землю без тяжчих наслідків на людий. Один з погибших був відомим зі своїх заслуг для розвою летництва.

ДЕМОКРАТИ БУДУТЬ ПІДПИРАТИ РЕПУБЛИКАНЦІВ У СПРАВІ СВІТОВОГО СУДУ.

ВАШИНҐТОН, 27. серпня. — Провідники демократичних сенаторів заявили президентови Кулиджови, що вони будуть підпирати републиканську більшість, коли в сенаті прийде до дебати й голосовання над приступленнем Злучених Держав до світового суду в Газі.

ВАРВАРСЬКІ РОЗБИШАКИ.

ПИТСБУРҐ, ПА., 27. серпня. — На 60-літного старика Джеймса Меккоя напало нині двох розбійників. На середущім палци його лівої руки вони доглянули великий перстень. Намучившися довго, щоби його стягнути, і переконавшися, що се їм не вдасться, вони відрубали старикови палень та лишили його без притомности на землі. Лікарі кажуть, що він має побиту голову та розбитий череп, та ледво чи він вийде з пригоди з життем. Перстень його вартував коло три тисячі долярів.

ХОЧУТЬ ЗМЕНЧИТИ ІМІҐРАЦІЮ З МЕКСИКА.

ВАШИНҐТОН, 27. серпня. — Американська Федерація Праці ввійшла в порозуміння з мексиканськими робітничими юніями, щоби найти способи, якими можнаби здержати безправну іміґрацію через Мексико.

ВЖЕ ПОЧИНАЮТЬ ПОХІД ПРОТИ РУХОМИХ ОБРАЗКІВ.

СТОВНІ БРУК, Лонґ Айленд, 27. серпня. — Товариство Божого Дня, що поставило собі за ціль довести до строгого святковання неділі й свята, заповідає похід проти недільних вистав рухомих образків та шпортових вистав. Після заяви секретаря сеї орґанізації „мувіс" малиби бути найгіршими ворогами „сабашу".

КОРАБЕЛЬ МЕКМИЛЕНА НАЇХАВ НА ПІДВОДНІ СКАЛИ.

ВАШИНҐТОН, 27. серпня. — Національне Ґеоґрафічне Товариство дістало відомість від американського підбіґунового подорожника Мекмилена, що його корабель підчас подорожи домів наїхав на підводні скали в заливі Марчинсона.

ОБРАБУВАЛИ ФАБРИКУ ШОВКУ.

НЮАРК, Ню Джерзі, 27. серпня. — На фабрику шовкових виробів Смартсилк Говжері Милс напало нині раненько кількох розбишаків, звязали сторожа, а побувши в фабриці 5 годин, відїхали троком, наладованим ріжними шовковими виробами вартости яких 10 тисяч долярів.

ЗНОВА ОБЖАЛОВАННЄ ПРОТИ УРЯДНИКІВ.

НЮ ОРЛІНС, 27. серпня. — Федеральна лава присяжних суддів постановила поставити перед суд за змову проти проґібіційного закона банду 34 людий, межи котрими є шериф та головний митовий котрольор нюорлінського округа, Мурин Коген.

РОБІТНИК ДАВ ЖИТТЯ ЗА ДРУГИХ.

БОФАЛО, Ню Йорк, 27. серпня. — Джан Віто, секційний форман на зелізниці Лаковані, побачив на шинах полишений там робітниками дубовий поріг. До того місця наближався поїзд, і колиб поріг лишився на шинах, поїзд бувби певно розбився. Віто став усувати тяжкий поріг. Се йому вдалося остаточно зробити, але надїзджаючий поїзд ударив його та вбив на місци.

ВІДЗНАЧЕННЄ УКРАЇНСЬКОГО ШКОЛЯРА.

Українець Іван Лещух, 15-літний з Молодечого У. Н. Союза, від. 130, в Кемп Кемоліот виграв золотий медаль за пливанне 75 ярдів.

ЧИ БОГАТО Є ТАКИХ УКРАЇНЦІВ?

В світі бувають ріжні дива. Був дуже цікавий випадок, котрого ніяк не можливо оминути, або пропустити крізь пальці. В липні місяці ц. р. зі Львова до Закопаного приїхав на курацію абсольвент ґімназії Ярослав Курилович, мешкаючий на улиці Оржешкової ч. 11. При реґістрації в готелю, з документів було зауважено, що він греко-католик. Директор готелю Українець з Наддніпрянщини, напевно думаючи, що має діло з Українцем, питає його: „Вибачте, певне маю честь балакати зі своїм чоловіком?" На це відповідає пан Куриловдич по польськи: „Ви дуже помиляетесь, я Поляк". „Дуже дивно, віж греко-католик, а греко-католики Українці". Була відповідь: „Реліґія нема ніц вспульнеґо з народовосьцьон, я естем Полякем і виховани в польскей культурже, а по русіньску цалкем розмавяць не умен".

Сиґізмунд Оржеховський,
римо-кат. з В. України.

БОЛЬШЕВИКИ ПРО УКРАЇНІЗАЦІЮ.

Про висліди теперішньої українізації - пише харківський „Комуніст" ось що: В Київі переведено провірку українізації в 50 урядах, в яких є занято біля 5,000 урядовців. Показалось, що всього 18 проц. урядовців володіє добре українською мовою, 24 проц. знає її дуже слабо, 16 проц. взагалі не знає української мови, а 22 проц. урядовців рішучо відмовляється учитись української мови.

Таку саму провірку переведено в харківськім районі (б. ґубернії), причому стверджено, що у повітових урядах 54.8 проц. урядовців, а в районових 60 проц. урядовців володіє українською мовою. В центральних радянських установах всього 22 проц. урядовців розуміє по українськи. Комісія, яка переводила цю провірку, ствердила, що радянські урядовці в часі служби лише виімково балакають між собою по українськи.

МАБУТЬ ТРЕБА БУЛО 50 ЗОЛОТИХ.

Урядник з луцького староства зайшов до друкарні п. Р. на звичайну службову ревізію. Не найшовши нічого в книжках, вчепився до приміщення друкарні: треба, мовляв, зробити ремонт; хоч ця справа до його не належала. В означений термін прийшло до друкарні 2-ох „пшодовніків" провірити, чи виконано розпорядження. Найшовши все в порядку, подали про це рапорт до староства. Скоро після цього знов прийшов згаданий вже урядник. Не було до чого причепитись, то й почав до асистуючого поліцая: „пан відзял, як он хцял мі даць 50 злотих?" Поліцай здивовано видивився на нього. Урядник вийшов, а потім доложив в старостві, що рапорт „пшодовніків" неправдивий і на його доклад „запечатувано друкарню".

ПОСЛІДНИЙ ТИЖДЕНЬ

В СПРАВІ ПРИНИМАННЯ ФОТОҐРАФІЙ, ОГОЛОШЕНЬ ДО КАЛЕНДАРЯ НА 1926 Р.

Календар У. Н. Союза, який розходиться у многих тисячах примірників, є найліпшим середником до оголошувань поміж американськими Українцями. Хто має який бизнес, а залежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людий, повинен дати своє оголошенне до калюндаря У. Н. Союза. Ціни є вельми приступні, зваживши, що наклад буде виносити 20,000 примірників. Ціла сторона 34 кв. цалів, коштує $30.00; половина $15.00; чверть $10.00; осьма часть $5.00; перша і послідна сторона в части оголошень та середна на окладинці по $35.00. Хто хотівби в своїм оголошенню помістити також і фотоґрафію, чи то свою чи свого бизнесу, мусить прислати з неї готову до друку клішу; коли ні, то поносить кошт виготовлення такої кліші з фотоґрафії то значить, що його оголошенне буде о стільки дорожше коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотоґрафії друкарської кліші.

Текст оголошень мусить находитися в редакції по день 15. серпня б. р. Гроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безуслівно не будуть друкуватися.

Фотоґрафії братств і товариств. Відділи У. Н. Союза, а також кружки співацькі і театральні, школи, банди, які суть при відділах У. Н. Союза (если який кружок, співацьке товариство і т. п. не есть при відділі У. Н. Союза, таких після ухвали не буде поміщуватись у календари), хотілиб аби їх фотоґрафії були поміщені в календари на 1926 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи" найдальше по день 31. серпня б. р. Рівночасно проситься прислати з фотоґрафією чек або моні-ордер виписаний на імя „Свободи", на суму $10.00. Сі гроші ужиється на покритте коштів виготовлення з фотоґрафії друкарської кліші. Місце в календари безплатно.

Всі фотоґрафії мусять бути добре опаковані.

Вс. письма належить адресувати:

„SVOBODA"
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ВОРОНОВ І МАЛПА.

Відомий російський лікар Воронов, що працює у Франції над „тайною відмолодження", почував себе також до обовязку запротестувати проти американського „малпячого" процесу. Він звернувся з таким листом до денника „Котідієн": Вш. п. редакторе! Протестую проти процесу зверненого проти дарвінізму. Мої праці над перещіпленням малпячих желез людям доказали в якнайяснійший спосіб посвоячення людського тіла з малпячим. Раджу суддям у Дейтоні прийняти до відома вислідки точної та наукової обсервації. Недавно мав я розмову з одним високим достойником церкви і цей по моїх наукових виводах сказав мені таке: „Бог, коли хоче, може сотворити людину навіть з малпи". Видко, що Воронов працюючи постійно з малпами, взяв собі справу справді до серця, коли аж так запротестував.

ВИКЛАД В НЮАРКУ.

Сергій Гр. Бурлей, студент шикаґовського університету, вернувся недавно з Европи, і буде мати виклад в Нюарку при 263 Оливер Ст. (між Едемс і Вен Бюрен Стс., напроти Іст Сайд парку) на тему: Політична, економічно-індустріяльна, національна і релігійна справа всеї Европи, а зокрема України і Росії.

Перший виклад в суботу 29, о год. 7.30 вечер.

Вступ безплатний.

ЩО КАЖЕ О. ІЛЬКІВ ПРО ХЛІБОЇДІВ.

На засіданні варшавського сойму дня 26. червня ц. р. в своїй промові в справі земельної реформи сказав о. Ільків між иншим ось що: „З ріжних сторін приїзджають ріжні люди, як Яцкевич (зі Стрийщини), Ольховий (з Коломиї) і инші подібні, котрі управляють політичний шантаж, а що гірше, декотрі з них є на услугах дефензиви, як Петрюк, Стовпюк, Кравчук. І ходять вони від міністра до міністра, шлють депутації і телеґрами і виступають під моєю фірмою".

Цілком слушно, пан-отче Ількуф, бож ви такі самі як вони.

ДЯКУВАТИМУТЬ ЗА ТЯЖКУ ПРАЦЮ.

Де як де, а на Волині то дуже вбилася людям в тямку „Відбудова". Дехто має вже від пару літ на руках квіт на 10—20 а то й більше метрів дерева, а досі сидить в землянці. Дехто після справоздання вже зовсім відбудувався, а на ділі — не вилазить зі своєї нори в землі. Зате грошенята за дерево й людську відбудову не пропадали марне. Де вони дівалися, то вже в місяцю серпні покаже суд над урядниками луцької „Відбудови". До розправи покликано понад 300 свідків, а заповідається, що та розправа потріває кілька тижнів. Побачимо, де дівалася людська кривда, та й як то дякуватимуть „кресовим" жертвам обовязку за тяжку працю.

ПОЛЬОВАННЯ В КОВЕЛЬСЬКІМ І ЛЮБОМИЛЬСЬКІМ ПОВІТІ.

Було се польовання не на диких звірів, а таки на людей і провадилося через цілий червень. Провадило його кількох поліційних начальників і кільканайцять аґентів. Ходило про зліквідовання банд, що шниряли по тих двох повітах. За цілий місяць забито двох бандитів, а 4-ох зловлено. З тих 4-ох двох хотіли втікати і їх теж постріляли, а двох віддали під наглий суд. Кажуть, що нібито вже в тих повітах буде святий спокій.

ПОЛІЦІЙНА ІДИЛЛЯ В ПОЛЬЩІ.

В ніч з 1. на 2. серпня убито в Хойничах на Поморю поліціянта Шимчака, який пильнував тамошнього скарбового уряду. Під закидом убийства арештовано товариша вбитого поліціянта Ягоду, який вкінці признався до злочину. Ягода прийшов критичної ночі до скарбового уряду й намовляв Шимчака до спільного пограбування каси. Коли Шимчак відмовив, Ягода прорізав йому горло бритвою. Ранений встиг ще витягнути баґнет і вдарити ним напасника в руку й лице, але сам з упливу крови швидко потім помер.

Кайо вигрожується Америці, що вона мусить приняти його умови.

ЛОНДОН, 27. серпня. — Перед виїздом з Анґлії до Парижа французький міністер скарбу Кайо заявив, що небаром вишле до Злучених Держав свою делеґацію для переговорів і полагодження французького военного довгу.

Він каже, що Америка мусить приняти від Франції такісамі умови як приняла вже Анґлія, себто сплату довгу протягом 62 літ з 2-процентовим відсотком і мораторією (проволокою), бо інакше він доручить своїй делеґації, щоб негайно перервала переговори і першим кораблем вернулась домів.

Як кажуть, Кайо тепер дуже самопевний і заповідає спільний анґлійсько-французький фронт проти фінансової диктатури Злучених Держав.

АНҐЛІЯ НЕ РОБИТЬ БИЗНЕСУ НА ДОВГАХ.

ЛОНДОН, 27. серпня. — Анґлійські фінансісти кажуть, що Анґлія не робить бизнесу на своїх довжниках.

Досі щойно Франція заявила охоту обіцяти платити Анґлії річно по 12,500,000 фунтів стерлінґів. Спершу Анґлія сподівалась, що дістане від аліянтів і Німеччини стільки, що їй вистане на сплачуванне довгу Америці. Одначе коли від Франції дістане річно 12,500,000, а від Німеччини 10 міліонів фунтів стерлинґів на основі пляну Доса, так їй ще недоставати-ме 17,500,000 міліонів фунтів стерлинґів до її річної сплати Америці в сумі 40,000,000 фунтів стерлинґів.

ЕВРОПЕЙСЬКА ХОРОБА.

ВІДЕНЬ, 27. серпня. — Сюди приїхав американський сенатор з Кензас Артур Кеппер.

Він каже, що прибув уперве в Европу, щоб побачити, які наслідки оставила світова війна на поодиноких европейських краях.

Найбільше йому не подобалось, що всі европейські держави, навіть маленькі, позаводили у себе високі тарифи і відгородились взаїмно від себе муром митових оплат. Се, каже він, буцімто має пособляти розвиткови домашнього промислу, одначе на його думку се тільки перепони для бизнесу і вияв спротиву до всякого співділання між народами і краями Европи.

До сього, каже Кеппер, всі держави в Европі плекають у себе ненависть до сусідів, яка ще побільшує ті перегороди, які розділюють і розеднують европейські краї.

Він буде теж у Женеві, щоб побачити, як там жиють зі собою посварені і розеднані европейські сусіди.

ҐІНДЕНБУРҐ В БАВАРІЇ.

БЕРЛІН, 27. серпня. — Президент Ґінденбурґ виїхав на вакації до Баварії. Там відвідає він в Мінхен ґенерала Людендорфа, котрого не бачив уже довший час.

ЗАСУДЖЕННЄ ХАБАРНИКІВ.

МОСКВА, 27. серпня. — Вчера засудив тутешній военний трибунал 9 контракторів на кару смерти за змову на шкоду державного скарбу на кілька міліонів долярів при замовленних одностроїв для червоної армії в 1920, 1921 і 1922 році.

Кромі того засуджено ще за участь в тійсамій провині 34 особи на тюрму.

РАТУЮТЬ ЗЛОТІ.

ВАРШАВА, 27. серпня. — Польський уряд хоче заборонити або дуже обмежити ввіз заграничних товарів, щоб не допустити до спадку злотого.

Також хоче польське правительство назначити оплату у висоті $100 за заграничний пашпорт.

ХОТЯТЬ ПОЗИЧКИ.

БРУКСЕЛЯ, столиця Бельґії, 27. серпня. — Бельґійське правительство хоче випустити нову позичку в Злучених Державах в сумі $50,000,000, яку хоче призначити для державного банку і на прилюдні будови.

ФРАНЦУЗИ ПРОТИ РІФІВ.

ПАРИЖ, 27. серпня. — З Марока повідомляють, що Французи поступають у своїй офензиві проти Ріфів. За останніх 48 годин вони посунулись на 15 миль наперед, випираючи Ріфів.

Як запевнюють, Абд-ел-Крім всетаки вперто держиться і хоче воювати до остатка. Тепер Французам прийдеться воювати в горах серед страшної спеки.

ПЕТЕН ГОЛОВНИМ КОМАНДАНТОМ.

ПАРИЖ, 27. серпня. — Французька влада іменувала маршала Петена головним командантом французької армії в Мароку на місце Ліотея.

ПОВІНЬ В ТОКІЮ.

ЛОНДОН, 28. серпня. — З Токіо, столиці Японії, повідомляють, що там повінь залила третю часть міста.

ВЕЛИКІ СТРАТИ ПОВЕНІ.

ТОКІО, столиця Японії, 27. серпня. — Наслідком великої повені 80,000 мешканців в Токіо і в Йокогамі осталось без даху над головою.

В повені згинуло понад 100 душ.

Води позмивали зелізничі шляхи і дороги, а навіть круґі.

АБД-ЕЛ-КРІМ НЕ УСТУПАЄ.

ПАРИЖ, 28. серпня. — З Марока повідомляють, що Абд-ел-Крім не думає про замирення з Францією й Еспанією а хоче продовжати війну.

Він обновлює свої військові сили і головною [illegible] своєї армії хоче назначити свого брата.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office at Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА	
[illegible]		Поза Джерзи Сіті три центи.	
[illegible]	$ 7.00	На рік	$ 7.00
[illegible]	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
[illegible]	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
[illegible]	$10.00	На рік	$10.00
[illegible]	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
[illegible]	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 496 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЗА ШКІРУ РОСІЙСЬКОГО МЕДВЕДЯ

Кожда просто европейська країна має нині політичних імігрантів двоякого рода: з одного боку, тисячі, а деколи й міліони робітників, селян і інтелігентів, викинених з рідного краю чужими наїзниками; з другого, жмінка князів, королів, монархів, зложених з престолів своїми підданими. Послідна війна та повоенні революції повалили цілий ряд престолів та засіяли Европу новими републиками. Вештаються нині по чужих краях бувші монархи як бездомні бродяги, дурячи себе й других надіями повороту на втрачений престіл.

До країв, що має сих царських та королівських бродяг найбільше, належить Німеччина. Тут пробуває не лишень родина скиненого німецького кайзера, що на вигнанню в Голяндії покутує за нещастя, наведені на німецький народ, та пять німецьких королів та кількадесять німецьких князів, стручених німецькою революцією, але й цілий ряд чужих монархів без престолів. Перебуває там межи иншими на замку князів Саксе-Кобург-Гота цар Болгарії Фердинанд та великий російський князь Кирило, котрий називає себе царем-самодержцем всеї Росії.

Сей Кирило мав недавно цікаву розмову з представником данської ґазети Політікен. Як видно зі слів ґазетяра, Кирило згодився на розмову під умовою, що ґазетяр буде називати його царем, їх величеством, що буде його признавати царем-самодержцем всеї Росії. Відомо, ґазетяр, щоби дістати розмову, не вагався ні хвилі і визнав російського царя.

Розмова цікава противенством межи допитуючим ґазетярем а даючим відповіди „царем". Ґазетяр привик думати реально і питається за факти. „Цар", котрий за ціле своє життє ніколи реально не думав, хиба про дівчата й горівку, ніяк не може за коротку розмову навчитися думати про життя як про боротьбу сил. Він все ще далі приймає свої мрії й бажання за факти, які певно случаться й без його прикладання рук до сього.

Ґазетяр хотів довідатися, на які суспільні сили покладає Кирило свої надії на добутте російського престола. „Цар" каже, що на невдоволення з большевицького правління в Росії. На докладний допит ґазетяра, на котру саме клясу, „цар" розбалакався про інтелігенцію та селян. На російську інтелігенцію, під котрою Кирило видно вкриває й дворянство й колишнє царське чиновництво, він надій великих не покладає, бо мовляв вони або перебиті або на іміґрації, або під строгим дозором „чеки". Зате велику надію покладає він на селян і козаків. Про них він певний, що селяни ждуть повороту царя, як каня дождже. Він певний, що вони тепер до Бога моляться за поворот царя. Він заручує, що вони колись, як слушний час настане, скажуть своє могуче слово. Що навіть російський мужик може змінитися за десять літ, що місце старих, навиклих до царських порядків, можуть заняти молоді сили, привиклі до нових порядків, се царському претендентови навіть в голову не везе. Що будуть мужики говорити своїм царям, якби вони захотіли відобрати назад землю від селян, від сього „цар" аж очи відвертає. Він про се питанне думати не хоче.

Для нього існує Росія, а в ній російський мужик, який тільки й жури має, якби то поставити назад своїх царів на романівський престіл. Чому якраз мужик мавби за се журитися? Чому він мавби дбати за царя, царицю, царські собаки й оперові співачки, а не за свою власну жінку, свої власні діти та свою власну худобу, сього „цар" пояснити не може. Він каже просто: Росія вже така країна, де мужик без царя жити не може. Московський мужик без царя просто пропадає. Хоч сядь і плач. Така вже в нього натура. А відомо, що як хто вже покличеться на натуру мужика, то з таким чоловіком уже дальша розмова рветься. Бо як тут можна доказати, що мужик, чи хто там, московський чи який другий, не має такої натури, як дискутантови треба. Треба „цареви" Кирилі вірити в такого російського мужика, то й придумав він для того мужика таку „руську" натуру, і з неї вже данський ґазетяр не порадить. Хто вже так краще знає російського мужика, як російський „цар", що перед тим мужиком за границю втік?

Випитував ще ґазетяр „царя" про те, як він думає правити: з парляментом чи без? По конституційному, чи по самодержавницьки? Питанне поставило „царя" в кальошу. Раз Кирилови треба бути царем, (чи як се кажеться: раз треба російському мужикови царя, то треба йому самодержця), то до чорта з парляментом! Але не дай знов парлямента, знов невдоволені крик піднесуть, що волі не буде. І „цар" крутиться, як вюн. І буде самодержавіє, як се російський мужик любить, і не буде самодержавіє, як сього нові часи вимагають. На двоє баба ворожила: або вмре, або буде жила.

Думав „цар", що він і з головою, ще не вивітреною від водки, здурить данського ґазетяра. Та ґазетяр самим спокійним представленнем „царя" зобразив його таким тупаком та глупо хитрим крутієм, таким мудрагелем, що власною думкою богатіє, що „цареви" певно на другий раз відхочеться давати розмови. Зробив „цар" таке враження, як його царський рух: торгують шкірою російського медведя, заким ще з нього шкіру зняли.

ЧИ МИ МОЖЕМО БУТИ ПРИЯТЕЛЯМИ ЛЯХІВ?

(Надіслана стаття).

Доти йти-ме по Україні
Чортів танець на взвід,
Аж козацький або ляцький
До нащадку згине рід.
Іван Франко.

Одинока і найкраща наука, що учить нас „любити ворогів своїх" — се Христова. Алеж сам Христос, коли побачив, що вороги його науки, фарисеї і купці — робили торговицю з божого храму, бив мотузом і виганяв їх з храму.

Ми Українці вже з природи лагідні, щирі і милосердні. Ми один з народів, що пізно приняли християнство, але ми все таки „любили ворогів своїх". Ми свому братови не дарували ніколи навіть найменьшої провини, а чужому, ворогови, котрий бажав і бажає позбавити нас життя, ми не мали і не маємо сміливости сказати в очі, що ми покривджені. Ми все, як боязливий народ прощали ворогам і нині прощаємо. Тоді, коли вороги хитрими підступами забирають нам землю роблять нас рабами, позбавляють нас права до життя, на нашій кровю литій землі, ми гнемо мовчки карки і терпимо, бо „любимо ворогів своїх." Ми шапкували перед ними, кланялися їм і уважали їх все за щось висшого від нас. Правдиво про се свідчить наша історія стара і нова, ба навіть і теперішне життє.

Коли знайшлися відважні Ґонти і Залізняки, що підіймали нарід до боротьби за наші права, до пімсти на ворогах за заподіяні нам кривди, то і тоді ми були милосердними, а навіть були між нами і такі одиниці, що казали нам „любити ворогів своїх." І нині ще знаходяться одиниці між нашим народом, що говорять тосамо.

Найліпший доказ нашого милосердя се ясні факти в нашій боротьбі за незалежність. Богдан Хмельницький, воюючи з Поляками, не видав на засуд смерти ані одного ляцького достойника. У всіх інших боротьбах мало де записано, щоб за зраду чи за знущання згинув який ґенерал чи міністер ляцький, а всеж таки богато разів, ми бодай хвилево були панами на наших землях, де жили ті наші кровопийці.

Найліпший примір ми бачимо при здобуттю Львова українськими військами 1918 р. Згинув там засудом нашого уряду хоч один ляцький достойник? Та де! Гріх, треба бути милосердним і „любити ворогів своїх". А коли Ляхи забрали Львів і коли повівали на мурах ляцькі прапори, то що діялося? Скільки борців наших повисло на шибеницях, та упало від розстрілів? Се доказ нашої братньої любови, та, на жаль, не братньої, а любови до ворогів. Задля того доки ми будемо триматись сих примхет, ніколи не будемо мати поваги ані не діпнемо до своєї державности. Доки будемо ради хліба, або ради приятельства, посвоячення або чести (гонору) іти лагідним шляхом з Ляхами — держави нашої нам не мати. У нас не сміє бути посвоячення з Ляхами! Не сміє бути приятельства! Ми гордо і сміло несім перед Ляхами голову! Хоч ми на час ними поневолені, не показуймо їм, що годимося на всі їх порядки і господарку на нашій землі. Хоч в неволі, — але не на віки! Ляхи знають, що ми лагідної вдачі і задля цего стараються творити з нас ще лагіднійших. Не будьмо лагідними, бо згинемо рабами! Наша доля залежить від нашої відваги, смілости, тривалости та закаменілости. Ми мусимо іти слідами Христа в храмі і все на кождім кроці не забувати, що Ляхи — зрадники, з нашого батьківського храму, з нашої землі, зробили собі леговиско. Відібрали нам нашу землю і так довго, доки вони з неї не уступляться — явно мусимо говорити, що [illegible] їх вороги. Ми мусимо [illegible] те, що нам належиться право [illegible] сказано,

се всюди повторяти і дітий наших учити. Ми не сміємо забувати, що Ляхи нищать нас сотками літ, руйнують наші оселі, наші старовизни, прадідівські святощі, церкви і заклади. Мусимо знати і памятати, що історія наша каже нам, що тільки одні Ляхи своїми хитрими, підлими підступами і зрадницькими договорами не допустили, щоби ми мали свою державу. Ляхи се ті кровопийці, що сотками літ уважали нас за рабів низших себе. Нашу віру зневажали і зміняли для власної користи, кпили з наших народніх звичаїв і обичаїв, висмівали нашу мову і пісню. Ссали з нас кров, нищили і нищать нас у, всілякі можливі і неможливі варварські способи. В нашій крові вже від уродження кипить прадідівська ненависть і жадоба пімсти на Ляхах. Вона мусить далі кипіти і не сміє зласнути. І коли згадаємо імя „Поляк" або „Лях," то кров наша повинна буритись щораз глибше і більше, щоби памятати собі, що приятелями Ляхів не сміємо бути.

Ляхи самі щойно вирвалися з неволі і в тімсамім часі, помимо того, що знають, що таке неволя, поневолили міліони Українців для власної користи, щоб засісти на нашій, молоком і медом текучій землі. Се варварське злодійство і нахабство не дасться їм ніколи і нічим оправдати і за се ми не сміємо їм сего забути. Всюди і все повинні ми вносити протести проти такого злодійства, щоби весь світ знав, що нам діється кривда.

Ми мусимо: в души і в думці, тихо і голосно, тайно і явно, дома і по вічах, на малих і більших сходинах, — все повторяти наші вирази протесту проти Ляхів. Виявляти наше незадоволення з того, що ми ними покривджені і такими протестами відгрівати все більшу і більшу ненависть до них.

Чи ненависть і протести проти Ляхів нам поможуть?

Питанне се дуже легко розвязати. Ми знаємо, що через протести і ненависть Ляхи не опустять нашої землі, а через нашу єдність, сильну організацію і живе державне діло. Але ми знаємо, що наш народ дуже легко дасться перетягнути на сю то на ту сторону, і дуже скоро асимілюється, винародовлюється, а що найважнійше — стається байдужним. З Ляхами, ми Галичани і Волинці жили близько в рідним краю і здається нам нераз, що Ляхи се наш найблизший братній народ. І колиб ми перестали повторяти, що Ляхи наші найбільші вороги, кривдителі, то наша справа народня і визвольна боротьба, організаційна праця нам не удасться. Чому? Причина проста. Коли згасне наш огонь ненависти до Ляхів, згасне із тим енергія і завзятість до праці народньої, а з сим що найголовнійше згасати-ме любов до рідної землі. І після певного часу ми привикли би до своєї тяжкої долі, а тоді хто знає, чи змоглиби ми коли здійснити ідеал независимости державної.

Протести потрібні на те, щоби спільно все подумати над тим, чи нам треба боротьби, чи спільної праці. Протести, ненависть та жажда пімсти на Ляхів, додають нам нових сил і витривалости до дальшої визвольної мозольної праці. А заразом підносять нашого духа і пробуджують нашу, з жалю або з утомлення застарілу енергію.

На протестах ми мусимо все пригадувати собі і повторяти, що Ляхи гнобили і переслідували нас віками; корили нас, розбивали наші сили, все і всюди накидували нам своє мерзке пановане і недопускали нас до піднесення нашої думки про свободи на нашій рідній землі.

Колиб ми тільки організувались, жили як звичайний державний нарід тихо і мирно з повагою і пошаною до ворогів, жили з ворогами як личить народам з народом і братови з братом, — організація наша не малаб того магнетичного притягування до себе людий. Така організація ставала-б монотонною і безцільною, бо члени не бачили-б в ній того, чим накипіла їх душа. Тоді поступенно всі ставалиб байдужними, що ворог забрав нам нашу батьківщину і тим ставали-б байдужими до організації і до своєї української справи.

Ще мусимо памятати, що наш нарід щойно кількайсіт літ тому почав жити дійсним життєм національним, і що збудила його до сього життя тільки ненависть і пімста до ворогів, висказана золотими словами батьків наших як Шевченко, Франко, Драгоманів і інші.

Тому ми мусимо все повторяти наші протести, як не масовими вічами, то бодай пресою і лише пресою. Мусимо як найбільше ширити ненависть до Ляхів і Москалів, бо і Москалі не ліпші наші приятелі, але нам ходить тут найголовнійше про Ляхів.

В школах мусимо учити наше молоде поколінне своєї історії та вщіплювати в них любов до свого рідного краю і народа, а ненависть і жадобу пімсти до тих, що нас на нашій землі поневолили і тепер поневолюють. Мусимо виховати себе і дітий наших на месників і борців за своє право і за свою державу, так як робили і роблять Айриш і другі народи. Мусимо також стреміти до того, щоб вигнати окупантів з рідної землі — а се зробимо тоді, коли всі будемо знати, що Лях наш найбільший відвічний ворог. А для ратування себе і здобуття державної незалежности України ми хитрими і дипльоматичними способами вже не зайдемо, — а тільки явною організаційною працею з протестами і з кличами:

Приятелями Ляхів ніколи не будемо!

Шікаго, в липни.

Семен Кочій
студент медицини в
Illinois University
College of Medicine.

ДОПИСІ.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ.

Протест проти Скшинського.

При кінці минулого місяця тутешні Українці вислали протестаційні телеґрами з приводу появи польського міністра Скшинського на американській землі, до президента Кулиджа, державного секретаріяту у Вашінґтоні і до президента Політичного Інститута Ґарфілда у Виллиемставн, Месс.

Телеґрама звучить:

We the members of the National Ukrainian Committee of Woonsocket and citizens of the United States now living in the city of Woonsocket, Rhode Island, all of whom are either natives or descendants of that section of the Ukraine in East Galicia appeal to you to lend your assistance in liberating of East Galicia from Polish domination.

We also take this opportunity of protesting against the appearance of count Alexander Skrzynski, Polish minister of foreign affairs who recently arrived in this country at Williamstown, Mass., Wednesday, July 30, when he is to discuss with you conditions in Poland. We protest on the grounds that his opinion will be biased. We appeal to you in the name of our suffering countrymen to take such steps as the constitution of our adopted country will allow you to lighten the burden of our relatives and friends in that section of Eastern Galicia under Polish rule.

Dmytro Ryminyk, Pres.
Stephen Bardaczewsky, Sec.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Поет, Еллентави, Па. — Не надається до поміщення. Від-[illegible]

РІДНА ШКОЛА В ГАЛИЧИНІ

„Рідна Школа" — це популярна назва Українського Педаґоґічного Товариства (У. П. Т.).

Це Товариство виховує українську молодь так, як цього вимагає потреба народу, освідомлює її про права й обовязки супроти нації та вказує шлях до здійснення її бажань.

„Рідна Школа" дбає про маленьких діточок українських трудових верств, які, працюючи на щоденний хліб, позбавлені втіхи виховувати свої діти особисто. В тій ціли удержує „Рідна Школа" 11 ЗАХОРОНОК, в яких діти українських робітників, зарібників і сироти одержують материнську опіку й виховання.

„Рідна Школа" удержує 32 НАРОДНІ ШКОЛИ по містах, місточках і селах, де українська дітвора вчиться рідної науки.

„Рідна Школа" удержує 12 ҐІМНАЗІЙ, 6 УЧИТЕЛЬСЬКИХ СЕЛИНАРІЙ, 1 ТОРГОВЕЛЬНУ ШКОЛУ, в яких українська молодь виховується на свідомих будучих громадян.

„Рідна Школа" видає діточі, шкільні й наукові книжки.

„Рідна Школа" удержує 4 БУРСИ для українських незаможних учеників.

З огляду на потребу фахового свідомого інтеліґентного РЕМІСНИЦТВА, удержує „Рід. Школа" ткацько-килимкарські курси в Борщеві, шиття і крою в Любачеві і Львові, підготовні курси для ремісників у Львові, курси для терміналторів у Судовій Вишні, доповняючі промислові в Станиславові, а дальше курси шевства, моднярства, столярсько-токарські варстати й опікується школою „Гуцульського Мистецтва" в Косові.

Разом стоїть 10.000 українських дітий під постійним дбайливим оком „Рідної Школи", під батьківською рукою 375 українських учителів.

„Рідна Школа" — це товариство всенародне. Тому кождий Українець(-ка) обовязаний його підперти. Кожда громада повинна оснувати в себе Кружок У. П. Т-ва. По інформації звертатися до Головної Управи У. П. Т-ва, Львів, Ринок 10./II.

Уважайте собі за честь вступити в члени Українського Педаґоґічного Товариства і вплачуйте членські вкладки (на цей рік по 2 зол.). Жертвуйте правильно що місяця на потреби „Рідної Школи" при всякій веселій і сумній нагоді.

Підпирайте цілі „Рідної Школи" через закупно і поширювання видавництв Товариства, закуповуючи їх в Книгарні У. П. Т., вулиця Руська 3.

Нашу будучність може поправити будуче покоління, яке виховає своя „Рідна Школа"!

РАТУЙТЕ!

Ляцький воєвода у Львові видав поклик до польського громадянства, щоб вони складали жертви для сіл, які впали жертвою повені і голоду.

Рівночасно в Галичині основуються по ріжних місцях польські комітети для допомоги голодуючим.

До чого дійде?

Не діставши допомоги від своїх, села будуть продавати себе ляхам за ложку страви, щоб ратуватись від заглади.

Чия тут вина?

Вина американсько-української іміґрації, яка живучи в красших відносинах, забула на терпіння свого народу і сама прикладає руку на його заглади.

Українські громади:—

Зберіть всі свої сили! Не дайте гинути народови! Нехай наша збірка докаже, що ми чуємо біль старого краю, та після наших сил помагаємо, чим змога!

Ще раз кличемо всіх: До праці, українські Громадяни і Громадянки, на ратовання народу!

Всі жертви пересилайте негайно до Обєднання.

УКРАЇНСЬКИЙ ГРОМАДЯНИНЕ!

Коли читаєш, що старому краєви грозить страшна руїна від голоду, повені та ляцького насильства, то памятай, що на тій землі жили Твої батьки, що там живуть Твої Рідні!

Коли читаєш, що скровавлена Рідна Твоя земля в голодових судорогах благає помочі для немічних дітий, інвалідів та старців — то тям, що вона звертається до Тебе!

Коли читаєш поклик до американської іміґрації — то знай, що Тебе особисто закликають стати в ряди тих, які бажають волі Рідному Краєви.

Закінчуючи серпневу збірку кличемо до Тебе український читачу: Твоїм обовязком помогти братови! Хай в списку жертводавців на поміч інвалідам, сиротам, голодним селам, Рідній Школі та Просвіті не бракне Твого імени.

Всі зібрані жертви пересилайте негайно на закінчення серпневої збірки до:

OBYEDNANYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

РОСЛИНИ-ЧУЖОЇДИ.

Зелені рослини — це правдиві хлібодари всього живого. Вони беруть солі й воду в грунті, вуглекваснйй газ з повітря і перетворюють їх на гідні для харчування тварин творива: білок, ситощі, крохмаль, і т. ин. І людина і тварина, кінець-кінцем, живуть лише тою поживою, що її доставляють зелені рослини. Але куди не всі рослини можуть готувати собі харч з солей, води і вуглекваcного газу, цеб-то, як кажуть, із мінеральних річовин. Більшість рослин, позбавлених зеленої барви, можуть живитись тільки так само, як і тварини, цеб-то — білками, ситощами, крохмалем, цукром то-що, або найближчими продуктами розкладу цих річовин. Такими рослинами є, напр., гриби, цвіль і т. и. Одні з цих рослин, що не можуть гутувати собі харчів з мінеральних творив, живляться останками рослин та тварин, наприклад, деякі гриби харчуються перегноем грунту, инші оселюються на тваринах і рослинах, харчуючись їхніми соками. Цих останніх названо чужоїдами (паразитами). Чужоїди не вбивають зразу тіло того „хазяїна", на якому вони оселилися, а поволі підточують його сили, витягаючи з нього споживні творива.

Рослини-чужоїди.

Між рослинами є дуже багато чужоїдів. Одні з них належать до квіткових рослин, инші до грибів; одні досягають дуже великих розмірів, инші — такі дрібні, що лише під мікроскопом їх можна побачити. Поміж квітковими рослинами є такі, що для них паразитизм, є тільки додатковим способом здобувати харч. Вони мають і коріння й зелене листя. Вони можуть самостійно добувати собі поживу, але крім того нападають на инші рослини і користуються їх соками. Прикладом таких рослин є оганка і маряшник. Насіння цих рослин проростає в землі. Молода рослинка спочатку не дає ніякого натяку на те, що вона несе небезпеку для своїх сусідів. Але, коли розгалуження корня більш-менш збільшиться, на них починають розвиватися невеличкі подушечки-присоски. Цими присосками корінь чужоїда прикладається до корня инших рослин, із присоски виростає наросток, який і вкорінюється в тканину корня иншої рослини. Цими паростками оганка або маряшник витягують соки із тих рослин, до яких вони присались. Инші рослини йдуть далі в своему паразитизмові. Наприклад, омела. Омела росте на ріжноманітних деревах (рідко коли трапляється на дубові). Насіння омели, попавши на гілку будь-якого дерева, проростає, утворює присоску, що її паросток пробиває кору рослини хазяїна. Цей паросток розгалужується в древесині хазяїна. Отже корні омели беруть споживні творива не з землі, а з гілок иншої рослини. Дерева, на яких живе омела (а живе вона довго — до 40 р.) терплять від неї велику шкоду. Омела має листя, яке на зиму не опадає. Цим листям бере омела споживчі творива з повітря, так само як і инші рослини з листям. Одцвівши, омела дає липкий плід, в якому міститься насіння. Ці плоди поїдаються птахами, але не перетравлюються, помет птахів також стається липким і має в собі багато насіння омели. Отже разом з пташиним пометом насіння омели попадає на инші дерева, на инші гілки й таким чином розповсюджується з дерева на дерево.

Оганка й омела мають цікаву особливість: коли якась оганка не натрапить своїм корінням на иншу рослину, вона може приссатися до иншої оганки, що росте поруч, тоді один чужоїд паразитує на иншому. В тропічних (жарких) країнах є чимало пород омели, що живуть виключно на инших породах омели.

Квіткові чужоїди.

Досі ми зазнайомились з чужоїдами, що почасти ще не зовсім загубили здатність самим харчуватися. Але є багато чужоїдів, що вже цілком позбавилися цієї здатности. Так, на кропиві часто трапляється чужоїд берізка, инші види берізки живуть на инших рослинах. Насіння берізки, проростаючи в землі, дає малесенький корінець і стеблинку без листу й зелени. Ця стеблинка починає крутитися, мовби шукаючи рослину, до якої можна було б причепитись. Коли вона такої рослини не находить, то дуже скоро гине, бо як ми вже бачили, стебло берізки не має ані листу ані зелени і самостійно живитися не може. Коли-ж берізка находить рослину-хазяїна, вона пускає в нього присоски. Берізка цвіте маленькими рожевими квіточками. До таких самих рослин-чужоїдів, позбавлених зелени, належить Петрів Хрест; він паразитує на коріннях вяза, ясення, ліщини й инших рослин. На корню Петрова Хреста розвиваються присоски, які й проникають в корінь хазяїна. Більшу частину свого життя Петрів Хрест проводить під землею, тут розвивають його білі стеблини з лусковидним білим листям. На світло Петрів Хрест вибирається тільки для розплоджування; тоді на поверхню землі пробивається синювато-червона гілка Петрового Хреста, на якій сидять квітки. Із них розвиваються плоди.

Цікавий чужоїд це зорачиха. Зорачиха дає в землі нитковидний паросток, який цілком зростається з корнем рослини-хазяїна. Це зростання сягає так далеко, що здається ніби стебло зорачихи виростає з корня рослини-хазяїна.

Добрим прикладом того, як тіло чужоїда міняється в залежности від його способу життя, можуть бути тропічні чужоїди, рафелянії. Присоски рафелянії пробиваються до корнів і стовбура хазяїна. Більша частина життя чужоїда проходить в тілі хазяїна, бо він розвивається під корою, охоплюючи суцільним циліндром всю деревину хазяїна. Лише підчас квітнення чужоїда у нього зявляються квіткові бруньки, що й пробивають кору хазяїна. На поверхні зявляється величезна квітка рафелянії. У деяких видів ця квітка досягає 1 і пів арш. в поперечнику. Пелюстки квітки брудно-білого кольору, середина мясисто-червона. Квітка пахтить, нагадуючи своїм запахом падло, що приваблює мух, які й переносять пил з одної квітки на одну. Ми бачимо, що у рафелянії нема ані корнів, ані листу, ані стебла. Будова її тіла надзвичайно проста. Лише орган розплоджування — квітка досягає величезних розмірів. Ось до чого, взагалі, доводить паразитизм. Відсутність потреби самому собі здобувати їжу припиняє розвиток органів живлення й, навпаки, спричиняється до розкішного розвитку органів розплоджування. Адже чужоїдові потрібно енергійно розплоджуватись, бо його насіння не може прорости де попало, воно мусить неодмінно опинитись біля рослини-хазяїна, де чужоїд би жити.

Гриби-чужоїди.

Паразитизм найдужче поширений серед грибів. Деякі гриби, живлячись перегноем поряд з тим легко робляться чужоїдами, потрапивши в тіло рослини-хазяїна. До них належить, напр., опеньок. Його грибниця, попадаючи в корінь дерева, робить йому величезну шкоду. Грибницею звуться ниткики, що пронизують ту річовину, де живе гриб. Те, що ми звичайно звемо грибом — ніжка й брилик — є тільки плодове тіло деяких грибів. Плодове тіло розвиває дрібні зернятка — спори. Цими спорами і розплоджуються гриби. Проростаючи, вони дають нову грибницю, яка знов може розвинути плодове тіло. Деякі гриби мов би тільки випадково робляться чужоїдами; так звані цвілі чудово живуть на ріжних продуктах; і тільки, коли спора такої цвілі попаде на зіпсований плід, тоді вона розвивається як чужоїд. Багато грибів становлять постійних чужоїдів, — їхній розвиток є неможливий без паразитизму. До них належать численні шкідники сільсько-господарських рослин. Наприклад, величезні збитки дає картоплянний гриб. Хвороба, що він викликає, відома стала в Европі з 1845 р. Гриб цей вивезено з Америки. Грибниця його проникає в самі картоплю. Грибниця картопляного гриба зимує на кущах картоплі. Коли картопля проростає, вона пробирається у молоді паростки і розвивається в стеблах і листях. На заражених рослинах зявляються бурі плями й вони гниють. Деякі нитки гриба витикаються через устиці в листах і стеблах і починають розкидати спори. Ці спори розносять зараз на инші рослини. Спори можуть безпосередньо прорости в нову грибницю, але частіше вони, потрапивши у воду, утворюють кілька клітинок зі жгутиками, здатних рухатися. Ці рухливі клітинки звуться бродяжками або зооспорами. Пересуваючись відмолодженими дощем або росою листями, бродяжки розповсюджуються і кожна з них може дати нову грибницю. Инші гриби споріднені з картоплями живуть чужоїдами на виноградові, на горосі, на молодому листі буряка то-що.

Гриби-чужоїди не жалують і хліба. Хто не знає наприклад, спорині або житних ріжків. Відомо, що житні ріжки виникають в колосках злаків, найчастіще — в житі, в тих місцях, де повинно було вирости зерно. Кожен ріжок утворюють нитки гриба, тісно сплетені між собою. В осени вони падають на землю й там зимують. На весні ріжки проростають, випускаючи тоненькі підставочки, де розвиваються невеличкі головки. Там в особливих мішечках виникають спори. Ці спора проростає й утворює хлібові. Потрапивши на жито, спора приростає й утворює грибницю. Ця остання видає липку, солодку рідину, а разом з тим утворює инший вид спор. Цю рідину названо медяною росою. Вона приваблює до себе деяких комах, які мимохіть і розносять через все поле спори, що прилипли до них. Нитки гриба вражають головним чином завязь, де повинно було розвинутись зерно. В осени гриб знов утворює ріжки. Спориня — це отрута. Велика домішка житніх ріжків до хліба викликає хворобу під назвою „зла корча". При злій корчі спостерігається корчі, змертвіння кінцевостей (гангрина-антонов огонь) то-що.

Головню також викликає грибок чужоїд. Для хлібороба важлива, так звана, сажка та вонюча головня. Сажка розвиває в завязі вівса, ячменю, пшениці, кукурудзи численну кількість чорно-фіолетових спор, які утворюють чорний пил. Вонюча головня оселюється в завязі пшениці. Вона розвиває там спори, але зовнішній вигляд завязь заховує той самий, що й здорова. Отже відріжнити здорове зерно від переповіненого спорами досить важко. Перед тим, як поспівають спори, завязь починає воняти, через що ця головня й носить назву вонючої. Хвору та вонючу рослину можна взнати по простих, маленьких і кволих колосках та по торчовій лусці.

Заражування сажкою частогусто відбувається вже підчас посіву, бо спори прилипають до насіння і, коли воно проростає, уражають маленьку рослинку. (Спори сажки зберігають свою всхожість до десять років). Спори инших видів сажки уражають який небудь орган рослини. Деякі види спор оселюються виключно в квітках рослини, — в [illegible], або пильниках. Але, яким би шляхом сажка не проникла в рослину, спори вона утворює виключно в завязі, при цьому завязь розростається і рослина набуває химерного вигляду.

Є ще один своерідно цікавий вид чужоїдів — це іржавий гриб. Ми розглянемо пшеничну іржу. Пшенична іржа утворює літом іржаві плями на листях і стеблах пшениці. Такий колір плям залежить од так званих літніх спор іржі. Літні спори розносяться вітром з рослини на рослину, заражуючи їх. В осени на пшениці робляться чорні плями. В них перебувають спори цього-ж вигляду з міцніщими оболонками. Це так звані земні спори. Вони пристосовані до того, щоб зимувати в землі. На весні ці спори проростають, дають тоненьку ниточку, на якій знова розвиваються спори. Ми сподіваемось, що ці спори заразять пшеницю. Але ні, цього не буває. Ці спори розвиваються тільки тоді, коли вітер занесе їх на листя барбарису. Тут вони дають грибницю, що кінець-кінцем знов утворює спори — весняні спори. Їх можна взнати через іржаві плями на листях барбарису. Весняні спори за допомогою вітра мандрують на пшеничні поля й заражують пшеницю. Отже для повного розвитку пшеничної іржі потрібні барбарис і пшениця.

Серед чужоїдів взагалі поширено таке явище, що паразит для повного свого розвитку потрібує двох трох хазяїнів. Це, звичайно, ускладнює можливість існування для чужоїдів. Потрібен сприятливий збіг обставин, щоб паразит міг закінчити коло свого розвитку. Отже, чужоїд дає таку численну кількість продуктів для розплоджування, напр., спор, що йому не страшно, коли багато їх гине і не дає нащадків.

Гриби-чужоїди нападають не тільки рослин, а й деяких тварин. Кожну осінь можна спостерігати цілу грибну пошесть на мухах. Муха летить, потім зненацька вяде та прилипне до стінки, до віконного скла й більше не встане, вона загинула. Розглядаючи таку муху крізь люпу, ми бачимо, що все її тіло пронизано нитками грибниці. Вони виходять на поверхню її тіла й утворюють спори. Досить легенького подуву вітерця, щоб спори розлетілися, попали на инших мух і заразили їх. Деякі гриби паразитують на гусені. Вони пронизують все тіло гусениці, не вбиваючи її зразу. Кінець-кінцем, на поверхні тіла гусениці розвиваеться плодове тіло гриба зі спорами і гусениця гине. Не обходять гриби-чужоїди і людини. Так, хвороба волосся — парші викликається грибком. Гриби викликають також особого вигляду лишаї. Оселюючись в роті, гриби викликають уразки на оболонці його.

Походження чужоїдів.

Як виник паразитизм? За джерело паразитизму безсумніву послужили рослини, що колись вільно собі жили і самі собі їжу здобували. Доказом цього служить те, що деякі паразити мають свої останки органів, що їм вже непотрібні, але були потрібні тоді, коли вони самі харчувалися. Напр., лусковидні листки у Петрового Хреста. Крім того нам відомі мовби всі переходи від рослин, що тільки по части паразитують (оганка) і напівпаразитів (омела) до повних паразитів.

Перехід зеленої рослини до паразитизму й втрата зеленого офарбовання звязано з двома моментами. По-перше — з поступовим переходом на живлення продуктами тваринного та рослинного походження, від живлення мінеральними річовинами. Так харчуються деякі гриби, не бувши паразитами і здобуваючи собі харч з перегною. Адже рослини можуть готувати собі харч із мінеральних річовин тільки при достатокчній кількості світла. До цього переходу могла спричинитись також повна, або спочатку часткова втрата зеленого творива — хльорофілу. Адже хльорофіл приймає найближчу участь у виготовленні рослинами харчів з мінеральних річовин. Так виникли сопрофіти, цебто організми, що живляться останками рослин та тварин — їхніми трупами. Деякі сопрофіти пізніще стали паразитами, попавши на инші рослини або тварини і натрапивши тут сприяючі умови для свого істнування.

Що штовхнуло їх на паразитизм? Ясно, що боротьба за життя, за харчування. Вона по ріжному стикає живі істоти між собою. Одним з таких зіткнень є той випадок, коли два организми звязуються між собою, щоб один став жертвою, а инший живився соками своеї жертви. Як ми бачили, паразитизм веде до виродживання паразита: його будова надзвичайно упрощується, паразит обмежений в свому розповсюджуванні і прикріплений до свого хазяїна. Ось якою дорогою ціною купується „дармовий хліб" чужоїда! Ще більше терпить хазяїн. Але тому, що чужоїд кінець кінцем залежить від хазяїна, він мов би підточуе той сук, що на йому він сидить.

„Знання".

ВІНЧАННЯ ПО СМЕРТИ.

Такий звичай був у Татар. Около 13. століття був у тих народів звичай, що і по смерти вінчали молодят. Вірили, що всяка спалена річ переходить із димом до неба, відси в инший світ, цебто в царство мертвих. Марко Поло оповідає про такий звичай і таємничі церемонії на дворі великого хана: Намальовували людські постати на кусниках паперу, слуг із кіньми, инші звірята, одяги, гроші і домашню обстановку і кидали це з цілком правним шлюбним контрактом в огонь. Вірили, що так померші на тамтому світі правним способом звінчалися. Після такого „вінчання" батько і мати „молодят" уважались свояками начеб по справжнім вінчанню живих молодят.

ПОЖЕЖА ШКОЛИ.

В селі Любольца, жовківського повіту згорів дах школи, яку підпалив божевільний Іван Турбайло.

ОБРАЗЕЦЬ ІЗ БОЛЬШЕВИЦЬКОЇ АДМИНІСТРАЦІЇ.

Московська газета „Правда" помістила цікаву статейку. Пишеться там про большевицького урядника VIII. района красноармейської поліції Банковского. Він підписував усі акти, які йому предкладали, перед тим взагалі не читав їх і не переглядав. Підчинені Банковскому урядники, які знали дуже добре слабість свого начальника, підсували йому цілу низку актів, котрі начальник Банковский все найспокійнійше підписував. Зпоміж великого числа актів є і кілька цікавих. Найцікавійші, мабуть, отсі два: „Начальникови окружної міліції в Красноярську. Тайне. Рапорт. Позволю собі повідомити Вас, що я нині около півночі мав зносини з моєю жінкою. Бажав би мати сина. Щодо моеї жінки, що вона бажала би, не знаю. Повідомляючи Вас про те, прошу Вас, щоби готовилися на хрестини. Начальник VIII. района Банковский с. р. Дня 25. V. 1925. року." Другий акт такий: „Начальникови міліції у Красноярську. Рапорт. Отсим повідомляю Вас, що від дня, коли я обняв обовязки начальника VIII. района у Красноярську, не прочитав ні одного акту. Куди посилаеться акти, не маю поняття. При підписуванні актів ніколи їх не читаю, бо вважаю то зовсім зайвим. Регістру урядової переписки взагалі не маю і кореспонденції не веду, бо не маю на те часу. А саме я недавно оженився. Начальник VIII. района Банковский, с. р." Шеф міліції у Красноярську коли одержав такі тайні повідомлення, думав, що Банковский божевільний. Тимчасом виявилося, що Банковский душевно зовсім нормальний, лише не читає урядових паперів. „Правда" не пише, чи Банковский ще все є на становищі.

ЧИСЛО НІМКИНЬ У НІМЕЧЧИНІ.

В Німеччині, згідно з новою статистикою, є значно більше жінок як чоловіків. Німеччина чyслить 62 і пів міліона мешканців, а з того є 30 міліонів 200 тисяч чоловіків а 32 міліони 300 тисяч жінок. Як бачимо, німецькі молодці мають у чім вибирати.

В. Карпович.

ДОЛЯ ГАЛИЦЬКИХ ПАМЯТОК В ЧАСІ ВІЙНИ.

(Докінчення).

„Церква потерпіла в червні 1915 р. Москалі були в Крилосі, а австрійські війска підходили від Викторова та Комарова. Через три тижні били австрійські пушки і мерзери на церкву яко найвищу точку в околиці. В стіни храму вдарило 21 куль ріжного калібру, між ними 3 з мерзера. Мерзерові кулі спричинили частинне завалення верха правої і лівої стін. Бляху на даху, прошиту кулями, зірвав вітер так, що лишилася вона без накриття. Через недостачу даху та від куль знищено іконостас і ціле внутрішнє уладження; вратувати повелось лиш ризи, чаші і книги. Деревляна дзвіниця на мурованій яких 10 метрів високій підставі, побудована мабуть з церквою, як-би виходило з грубости мурів і каміння. Згоріла вона від запальної кулі, при чім стопилося 9 дзвонів. Мурована часть дзвіниці служить тепер за каплицю до відправи богослуження, як перед 1702 р. підчас подібної руїни храму. Шкоди в приближенню треба обчислити на 200.000 корон. Побіч церкви находиться 13 ям від мерзерових стрілен; одна має 32 кроки в обводі".

В церкві в Сернках долішніх (пов. Рогатин) мали німецькі війска свій постій і при тій нагоді спалили іконостас, лавки та столи, а дзвіницю розібрали на паливо. Церкву в Бовшові під Галичем розграбили до тла німецькі війска, так само в Бовшівці та Слобідці бовшовецькій, де церкву і дзвіницю розібрали Німці... В Кунашові (пов. Станиславів) робили Німці столярку і мали свою кухню. Тому уладження знищене і все розграблене. В иншім місці по виселенню людий розбили касу і ограбили більше як 1000 корон, вкрали чаші, пушку, фелони. В церкві були кухні і кватири „союзних" війск. „Скоморохи нові і Гербутів не істнують. Нема церкви, нема парохіяльного дому, нема будинків, лиш самі ями від ґранатів, шанці, дроти і гроби!... Люди розміщені по ріжних селах".

Церква у Вишкові (пов. Долина) ограблена майже до чиста мадярськими війсками, що двічі арештували невинного пароха. Ціле внутрішнє уладження церкви в Купчинцях (пов. Тернопіль) забрали Німці, а хоругви, патериці, божий гріб, лавки, книжки знищили. В церкві стояли коні, яких накривали фелонами. В деревляній церкві в Стоянові було якийсь час полеве кіно, по усуненню іконостасу, вівтарів та лавок. В часі уступлення російського війска в червні 1915 р., коли горів Рогатин, спалили цінну різьбу іконостасу з XVIII в. Від серпня 1916 до січня 1917, а відтак в червні і липні 1917 р. німецька команда забрала церкву на поміщення для полонених, через що церква в нутрі дуже потерпіла. В 1914 р. мадярські війска насильно розбили замок церкви в Острові (п. Бібрка), розбили підручну скарбону і забрали всю готівку, а також церковне біля, золоті чаші і т. п. В церкві в Книгиничах (пов. Бібрка) був німецький холеричний шпиталь!

Такий спис можна би вести без кінця — сумні докази важкої долі наших храмів. Для повноти треба ще згадати про тисячі дзвонів, заграблених Москалями, а відтак Австрійцями, які продавали їх жидам-фабрикантам, лишаючи громадам квітки, признаючі чотири корони за кільограм бронзу! На жаль, не місце тут на точніщий розгляд сих справ, але і на се згодом прийде час. Кривду заподіяли нам не лиш матеріяльну, але і наукову, бо ті дзвони були в більшій части памятками минулих віків, непросліджених ... нема їх вже зовсім і ледви чи вдасться вирівняти величезну втрату.

Сумна доля стрінула стару, деревляну церкву в Богородчанах з 1778 р., яка згоріла від огню австрійської артилерії. Щастя було лиш, що перед тим вивезли з неї незвичайно цінний іконостас з колишнього Манявського Скиту. В завзятих боях на полудне від Станиславова уступили в серпні 1916 р. австрійські війска перед Москалями з Богородчан. По цілковитім опорожненню місточка пригадали собі вояки, що дуже цінний скарб штуки може пропасти на все і тому рішили врятувати його. Вояки, що добровільно зголосилися, вернули під проводом офіцера з чотирма тягаровими самоходами до місточка. Тут не застали ще Росіян, бо ті рішили аж ранком увійти до міста. Вояки взялись зараз розбирати іконостас і пакувати при помочі населення. Пізною ніччю виїхали з міста, а як переїхали через Бистрицю, висадили міст; небавком потім появились в Богородчанах перші козацькі стежі. Врятований іконостас перевезено відтак до Відня та віддано в часове переховання Музеєви штуки та промислу, де він і досі зберігається в паках. В своїм часі треба буде упімнутися за нього, а на разі треба звертати увагу, щоби не попав в непокликані руки.

Наприкінці, неначе для реґабілітації кровожадної Бельони, згадаємо і про додатні її впливи в области нашої старини. Не богато сього, але все по правді треба зреєструвати. Найліпше — і се не лиш у нас — повелося у війні преісторії, а се завдяки стрілецьким ровам, бо при їх копанню нодибувано дуже часто передісторичні гроби і цілі цвинтарища та останки осель і полишені скарби. Не всі викопані памятки опинилися в покликаних руках і нерідко вивозили їх далеко за межі нашої батьківщини, але все таки лишилися вони цінним матеріялом для науки. Годі тут вичисляти всі того роду находки, але згадаємо принайменьше про одну з найцінніщих, а саме про відкриття нашими стрільцями величезного каміня зі старинними знаками на Підгороддю під Рогатином. Стояв він довгі літа на огороді селянина Бейкевича, який вкінці викопав його з землі та витащив за хату. При відкопуванню відкрив під ним, від заходу, при дорозі, кости, а між ними щоку барана.

Сей камінь є тим інтересний, що видко згрубша був обтесаний від гори, встромлений нездарним сподом в землю; на однім боці має вирізаний невміло рисунок немов би людської руки, зверненої до долу пальцями. Подібний, але ще більший камінь відкрили давніще в селі Заздрости (пов. Теребовля), в Звенигороді (повіт Бібрка) та в кількох инших місцевостях, а всі вони називані „бабами" сягають дуже давних часів нашої історії.

Звісний є загально памятник т. зв. Святовида, найдений в руслі Збруча під Городницею, в якім учені добачують фіґуру поганського божка старинних Славян. Крім сього Святовида відкрили у нас ще другу подібну памятку, а саме чотири камінні величезні ноги, на яких підіймається височезний камінний хрест з Ісусом Христом. Ся фіґура стоїть тепер на горі над дорогою в с. Лопушній (повіт Рогатин), а мабуть хрест перекований є з старинної поганської фіґури, що стояла на збережених чотирьох могутних ногах. За тим промовляє його нечувана висота (майже 3 метри), а також обставина, що як сягає людська память, стояв він вже на нинішнім місці, хоч хибно подають, неначе-б фіґуру Святовида мали найти в ріці, розбити на кусні, а на самих ногах поставити хрест на знак побіди христіянства над поганством. Мав се зробити в ... щенник, але досліди на місці доказують, що се звичайна сплетня, бо найстарші в селі люди вже від своїх дідів не могли довідатись, звідки взявся сей дивовижний памятник, якому подібного не найти на цілій Україні. Тому треба берегти його і не позволити, щоби вимандрував десь за своїм братом, Святовидом зі Збруча. Най лишиться разом з велитнями з Заздрости, Підгороддя та Звенигорода там, де його місце.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ЕЛИЗАБЕТ, Н. ДЖ.

Прогулька співацького товариства Бояна.

Співацьке Товариство Боян в Елизабеті, добре відоме зі своїх співацьких виступів на патріотичні цілі, уряджує в суботу, 29. серпня, прогульку співаків до Українського Парку.

Гостина канадійського епископа.

О. М. Будка, український католицький епископ Канади, приїхав на літний відпочинок до Злучених Держав та задержався у о. М. Кінаша, пароха місцевої католицької церкви.

ГАРТФОРД, КОНН.

На поміч голодним селам.

Ситий голодного не знає, каже народня приповідка.

У нас відбувся церковний пікнік і о. М. Кузів заголосив в церкві, що будеться збирати на голодуючих в старому краю. П. Йордан заохотив народ, та розяснив, яка то велика біда сього року: худоба гине з голоду, діти голодують, старці немічні вмирають. За збіркою пійшов П. Медвідь, М. Дерих, Л. Апанович та зібрали $20.85, а потім додатково ще так, що загальна сума зібрана виносить $27.00. Зібрані гроші віслано до Обєднання з призначенням на голодуючих в старому краю. Зложили: о. М. Кузів $3; по 1 дол. М. Кудрина, П. Дропяк, Л. Апанович, М. Дерих, Й. Дерих, Новак, Лата, Каганюк та Й. Данилів. Решту зложено дрібними жертвами.

Той голодуючий нарід не всилі нам віддячитись. Хиба сльози радости покотяться тим, які не мають жадної рідні тут в Америці, коли вони одержать кусник хліба від нас. На початку я сказав; Ситий голодного не знає. В нас в Гатфорд живе одна особа; добре заробляє, а ніколи не дасть на жадну народню ціль. Коли попав в біду, то я сам ходив по хатах та збирав жертви для нього і вирвав його з біди, а днесь він запитує, куди будете посилати гроші?

До краю через Обєднанне, товаришу, куди всі висилають. Подивися у звіт Обєднання, а побачиш, куди гроші йдуть, та опамятайся на другий раз, коли знову будемо збирати жертви. Такий випадок як з Вами, товаришу, може тут трапитися кожному з нас, тому не забуваймо на наших нещасливих братів.

М. Кудрина,
В. Мовчук,
М. Дропяк.

НЮ КЕСЕЛ, ПА.

Для голотних.

Заходом нас кількох удалось нам зібрати на голодуючих в старому краю суму $46.60, яку ми переслали до Обєднання з призначенням на голодуючих в старому краю. На сю суму зложили: Товариство ім. І. Франка, відділ 99 Українського Робітничого Союза $15.60, Василь Фабіян та М. Хрусціцький по $5.00; С. Козак $2.00; О. Мельник, Мак. Лозута, І. Лисогір, С. Зімак, І. Гладій, М. Васильовський, М. Савич, Й. Куць, А. Ліско, О. Вересюк, А. Мундякевич, П. Ярема, М. Базилійський, Д. Булій, С. Шевчик, М. Калічун, І. Мисько, А. Наконечний по $1.00. Людвик Радковський та Г. Іващук по 50 цен.

Осип Мельник.

ГАДСОН, Н. Й.

На ратунок голодних.

Дня 2 серпня відбувся у нас церковний пікнік української католицької парохії св. Отця Николая. Памятаючи на своїх братів в старому краю, на пікніку зібрано суму $70.00, з яких $50.00 переслано негайно до Обєднання для відсилки голодуючим в старому краю. $20 остало в парохіяльній касі до дальшої розпорядимости. Треба зазначити, що сума зібрана на першім пікніку завдяки попертю свідомих громадян значна і наша гадсонська громада вчасти виконує свій довг для своїх братів в старому краю. Дав би Бог, щоби наше українське село піднялося скоро бодай до нормального добробуту, так, щоби український загал міг знову зачати інтензиву визвольну акцію проти польського та румунського ярма.

Чесному церковному урядови та Українцям доброї волі, складаємо тут щиру подяку за труд і підперте народної справи.

о. Др. Ковальський.

ВИЛМИНГТОН, ДЕЛ.

Голодуючим.

Наша громада невеличка. Йдучи за приміром інших громад, і ми хотіли причинитись чимнебудь до помочі нашим рідним. Бр. св. Івана Хрестителя, від. 247 У. Н. Союза, жертвувало зі своєї коси $25 а товариство Січ $5. Разом суму $30 переслано до Обєднання з призначенням на голодуючих. Сподіємося зібрати більше.

М. Біян.

РЕОРҐАНІЗАЦІЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ НАУК.

На пленумі Головного Наукового Комітету (Головнаука) при Комісаріяті Народньої Освіти порішено реорґанізувати Академію Наук. Вироблено новий статут Академії, який ставить її центром наукової діяльности всієї України. В орґанізаційній структурі Академії заходять такі зміни: Істнуючі тепер три відділи (історично-фільольоґічний, природно-математичний і соціяльно-економічний) перетворюються в два відділи — природно-математичний та соціяльно-історичний. Відділи будуть поділятися на відповідні секції.

Досі головний тягар наукового життя Академії падав на спільні вібрання академіків усіх відділів. Тепер за спільним зібранням залишається лише почесна роля науково керовництва, а вся біжуча робота буде виконуватись президією з пяти членів: президента, віцепрезидента, двох секретарів відділів та ґенерального секретаря.

Істнуючий тепер Інститут Наукової Мови буде залишений автономним підвідділом соціяльно-історичного відділу, з огляду на велику вагу науки про українську мову, літературу й мистецтво, у звязку з українізаційною політикою радянської влади. З асигнованих для Академії Наук на 1925/6 рік 500.000 карб. 100.000 підуть виключно для Інституту Наукової Мови. На ці гроші Інститут має видати 9 великих термінольоґічних російсько-українських словників і підготовити видання 16 инших словників.

Крім того для Академії призначено 86.000 карб. на загально академічні видавництва, отже видавнича діяльність її є тепер забезпечена.

Президія Головнауки порішила видати новим виданням велику Історію України-Руси проф. М. Грушевського.